

Ντόλιανη ή Φανωτή

Η Αρχαία Φανοτή (Ντόλιανη) αποτελεί αρχαιολογικό χώρο στο Δήμο Παραποτάμου Θεσπρωτίας, 16 Km δυτικά της Ηγουμενίτσας. Η Αρχαία Φανοτή (Ντόλιανη) αποτελεί έναν τειχισμένο με διπλό οχυρωματικό περίβολο οικισμό, ο οποίος υπήρξε κέντρο του αρχαίου θεσπρωτικού φύλου των Φανοτέων, που πιστεύεται ότι κατοικούσε στην περιοχή μεταξύ της Μουργκάνας και του μέσου ποταμού Καλαμά. Η Αρχαία Φανοτή, τη γνωστή και από τη φιλολογική παράδοση (Πολύβιος, Livius), έδρα των Φανοτέων, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια του τελευταίου Μακεδονικού πολέμου. Ο αρχαίος οικισμός, πάνω σε φυσικά οχυρό λόφο ύψους 85 μ. δίπλα ακριβώς από τον Καλαμά, ανάμεσα στα χωριά Αγ. Γεώργιος και Γεροπλάτανος, έχει έκταση 53 στρέμματα. Με την ολοκλήρωση της νέας γέφυρας πολύ κοντά στον αρχαιολογικό χώρο, η Ντόλιανη απέχει μόλις 2 χλμ. από την εθνική οδό Ηγουμενίτσας – Ιωαννίνων.

Ιστορία

- Με βάση τα υπάρχοντα αρχαιολογικά δεδομένα, ο τειχισμένος οικισμός της Φανοτής ιδρύεται στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ., εποχή κατά την οποία συνοικίζονται και οι υπόλοιπες σημαντικές θεσπρωτικές πόλεις, η Ελέα (Βέλιανη), η Γιτάνη και η Ελίνα (Δυμόκαστρο), και ακμάζει κατά την ελληνιστική περίοδο. Ο πληθυσμός του κατά τα ελληνιστικά χρόνια υπολογίζεται στους 1.600 κατοίκους. Σύμφωνα με τον Λατίνο ιστορικό Λίβιο, η Φανοτή είναι η πρώτη Ελληνική πόλη που έπεσε στα χέρια των Ρωμαϊκών Λεγεώνων του Αιμίλιου Παύλου το 168 π.Χ. Στην αναφορά στη Φανοτή που γίνεται από το Ρωμαίο ιστορικό Λίβιο, «η πόλη απέκρουσε αποτελεσματικά την πολιορκία των ρωμαϊκών στρατευμάτων» το 170/169 π.Χ. Την επόμενη χρονιά όμως, παραδόθηκε στο ρωμαίο στρατηγό L. Anicius, πρώτη από όλες τις ηπειρωτικές πόλεις. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση, ακολούθησε εν μέρει τη μοίρα των υπόλοιπων ηπειρωτικών πόλεων. Τα τείχη υπέστησαν εκτεταμένες καταστροφές και η πόλη ερημώθηκε κατά το μεγαλύτερο τμήμα της χωρίς να εγκαταλειφθεί. Η κατοίκηση συνεχίστηκε εντός των ορίων του εσωτερικού οχυρωματικού περιβόλου, ο οποίος επισκευάστηκε επιμελώς, ενώ στο ψηλότερο σημείο του οικισμού κατασκευάστηκε τετράγωνος πύργος.

- Κατά την αυτοκρατορική περίοδο, με την ίδρυση της ρωμαϊκής αποικίας της Φωτικής, η Φανοτή αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους οικισμούς που εξαρτώνταν διοικητικά (ως *vici*) από την αποικία, καθώς βρισκόταν μέσα στα όρια της επικράτειάς της (*territorium*). Να σημειωθεί ότι ο οικισμός ήταν χτισμένος σε μια, από κάθε άποψη, προνομιακή θέση, καθώς δέσποζε στον εύφορο κάμπο που περικλείεται μέσα στην καμπύλη του ποταμού Καλαμά και επιπλέον έλεγχε τον διεθνή ρωμαϊκό δρόμο Απολλωνίας -Βουθρωτού -Φωτικής -Νικόπολης.

- Κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο, επάνω στο δυτικό πύργο της πύλης του εξωτερικού περιβόλου κατασκευάζεται χριστιανικός ναός. Πέραν του ναού θα πρέπει να υπήρχε και οικισμός στην περιοχή, όπως προκύπτει από την ύπαρξη εκτεταμένου νεκροταφείου, τμήματα του οποίου εντοπίζονται τόσο σε γειτνίαση με το χριστιανικό ναό, όσο και στις πλαγιές του απέναντι λόφου, στην ίδια θέση με το νεκροταφείο της αρχαίας πόλης. Κατοίκηση της ακρόπολης διαπιστώνεται εκ νέου κατά την οθωμανική περίοδο και συνεχίζεται έως τα νεότερα χρόνια, οπότε έχουμε την οριστική εγκατάλειψη του οικισμού. Το 1995, με αφορμή τη διαπίστωση λαθρανασκαφής, διενεργήθηκε μικρής έκτασης ανασκαφή στο βορειοανατολικό τμήμα της ακρόπολης, κατά την οποία ερευνήθηκε μερικώς το «κτήριο πιθανόν μεγάλη οικία των ελληνιστικών χρόνων, που επαναχρησιμοποιήθηκε κατά τη ρωμαϊκή, αλλά και τη μεταβυζαντινή εποχή. Τα κινητά ευρήματα από την έρευνα του εν λόγω κτηρίου καλύπτουν ένα ευρύτατο χρονολογικό φάσμα από την εποχή του Κοινού των Ηπειρωτών (233 - 167 π.Χ.) έως την οθωμανική περίοδο.

Περιγραφή

- Ο εσωτερικός οχυρωματικός περίβολος δέχτηκε πολλές επισκευές με αποτέλεσμα να διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Τον υπόλοιπο οικισμό, που απλωνόταν στις ομαλές πλαγιές του λόφου, περιέκλειε ένας δεύτερος περίβολος, από τον οποίο έχουν εντοπιστεί προς το παρόν ελάχιστα ίχνη. Η κατασκευή του διπλού οχυρωματικού περιβόλου ενισχύεται με πύργους και θλάσεις όψεων. Τόσο ο εσωτερικός, όσο και ο εξωτερικός περίβολος είναι κατασκευασμένοι κατά το ψευδοϊσοδομικό σύστημα τειχοποιίας και το πλάτος τους κυμαίνεται μεταξύ 3,50 και 4,50 μ. Για την κατασκευή τους έχει γίνει χρήση τοπικού ασβεστόλιθου. Είναι τοποθετημένοι με τρόπο ώστε να διαμορφώνουν δύο μέτωπα, το κενό μεταξύ των οποίων φέρει γέμισμα από μικρότερου μεγέθους αργούς λίθους.

Ανασκαφικές έρευνες

- Το 2000, στα πλαίσια της διάνοιξης δρόμου από το συνοικισμό του Γεροπλατάνου έως τη νέα γέφυρα του Καλαμά, στις υπώρειες του λόφου βορειοανατολικά του οικισμού, όπου από το Σ. Δάκαρη τοποθετείται το νεκροταφείο του, εντοπίστηκαν και ερευνήθηκαν συνολικά έντεκα κιβωτιόσχημοι τάφοι της βυζαντινής περιόδου με ελάχιστα κτερίσματα, κυρίως χάλκινα και αργυρά κοσμήματα. Το 2001 εντοπίστηκε και ανασκάφηκε ελληνιστικός κιβωτιόσχημος τάφος, μερικές δεκάδες μέτρα βόρεια των τάφων της βυζαντινής περιόδου. Παρά την πολύ κακή κατάσταση διατήρησής του, στο εσωτερικό του εντοπίστηκε ομάδα κτερισμάτων, μεταξύ των οποίων πήλινα λυχνάρια, μυροδοχεία και σιδερένιο δαχτυλίδι.

- Βίντεο με παρουσίαση του αρχαιολογικού χώρου

https://www.youtube.com/watch?v=gY_MBPUqO_U

<http://www.thesprotia3d.gr/item/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%91>